

deze „dictatuur van de geneeskundige pers”, terwijl advertenties in de dagbladen bij een vorige gelegenheid geen sollicitanten hadden opgeleverd. *The Lancet* merkt op, dat geneeskundige bladen nog een andere roeping hebben dan gewone bladen, en hebben te zorgen, zoowel voor een behoorlijke positie der artsen als voor behoorlijke geneeskundige verzorging der bevolking, welke laatste zeer zou te kort komen bij onvoldoende betaling van het geneeskundig werk. Het ministerie van gezondheid had trouwens ook reeds aan den County Council geschreven, dat het betwijfelde of men voor het aangeboden salaris parsonen zou kunnen krijgen gelijk men die noodig had. Ook tegen dezen „druk op de plaatselijke overheden” was de advocaat opgekomen, maar *The Lancet* is juist zeer voldaan over de waakzaamheid, die van hoogerhand getoond is.

DE NIEUWE TARIEVEN DER HUISDOKTERS TE PARIJS. — De tarieven der huisdokters te Parijs zijn opnieuw verdubbeld, te Montpellier zelfs verdrievoudigd, zoodat men daar op het spreekuur 15 francs, 's Zondags 30 francs betaalt; voor visite, wordt 30 frs., voor nachtbezoeken 50 frs. gerekend, bovendien 3 frs. per K.M. (*Deutsche med. Wochenschrift*).

ZONDAGDIENST TE DORDRECHT. — De artsen te Dordrecht hebben een Zondagdienst om beurten ingevoerd, zoodanig, dat iederen Zondag vier artsen beschikbaar zijn en iedere arts één Zondag in de vier weken moet dienst doen.

TARIEF VOOR GERECHTELIJK-GENEESKUNDIGE DIENSTEN IN ITALIË. — De ministerieele commissie voor de herziening van de tarieven voor gerechtelijk-geneeskundigen diensten heeft voorgesteld: 1e afschaffing van het stelsel van verzuimgeld en invoering van een stelsel van vergoeding voor bekwaamheid; 2e de rechtbank is bevoegd, deze vergoeding tot een bedrag van 500 lire toe te kennen, doch moet de voorlichting vragen van den Raad van de Orde der Geneeskundigen, indien meer dan 500 lire wordt verlangd, of indien omtrent een eisch van minder dan 500 lire verschil van meening bestaat tusschen rechtbank en deskundige; 3e voor iedere lijkopening wordt 100 lire vergoed, voor autopsie van een opgegraven lijk 150 lire; 4e de deskundigen van de eerste categorie (laureati) reizen 1e klasse, krijgen 20 pCt. toeslag op hun reisbiljet en 30 lire per dag verblijfskosten; voor verplaatsing op gewone wegen wordt 1 lire per K.M. vergoed; 5e verzuimgeld wordt toegekend voor het bijwonen van zittingen, het geven van voorlichting enz.; voor ieder verzuim wordt 15 lire betaald, doch voor niet meer dan vier verzuimen per dag (*Riforma Medica*).

PINKHOF.

INGEZONDEN.

DE NEDERL. MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER GENEESKUNST EN ZWEDENS ARTSENBOND.

Wij mogen prof. BURGER dankbaar zijn voor de verstrekking van gegevens omtrent Zwedens artsenbond; er valt inderdaad, zooals de redactie vermoedt, uit dat buitenlandsche voorbeeld iets te leeren. Laat ons trachten dat te doen.

Allereerst zou ik willen opmerken, dat wel niemand zal willen tegenspreken, dat voor een vereeniging des te meer arbeid te verrichten valt, naarmate zij grooter is. Het behoeft ons dus niet te verwonderen, dat het verschil heel groot is tusschen een vereeniging als Zwedens artsenbond, die 1100 leden en 25 afdelingen telt, en een andere, als onze Maatschappij, die bijna driemaal zooveel leden en meer dan tweemaal zooveel afdelingen rijk is. Thans reeds moet Zwedens artsenbond voor dien arbeid maatregelen treffen, die zeer vergelijkbaar zijn met de nieuwe regeling van ons secretariaat in 1914. Ik vraag mij af, of er, behalve blijkbaar prof. BURGER, wel iemand bereid zal zijn te gelooven, dat Zwedens artsenbond zal kunnen volstaan met een secretaris, die nog een tweede betrekking waarneemt en met slechts 6000 kr. be-

zoldigd wordt, wanneer hij eenmaal meer dan 3000 leden en 60 afdeelingen zal hebben — of omgekeerd, dat ons hoofdbestuur in de noodzaak zou verkeeren met een voorstel te komen, als het thans omschrevene, indien onze Maatschappij niet grooter was dan Zwedens artsenbond?

Doch niet alleen het volstreckte aantal leden en afdeelingen der vereeniging heeft hier beteekenis. Het aantal praktiseerende geneeskundigen in Zweden blijkt kleiner dan de helft van dat in Nederland, terwijl de bevolking even talrijk is, doch in Zweden over een veel grooter oppervlak verspreid woont. Met het oog op laatstgenoemde omstandigheid zou Zweden er meer moeten hebben dan Nederland om goed in de geneeskundige verzorging van zijn geheele bevolking te voorzien. Nu zijn in Nederland misschien meer praktiseerende artsen, dan strikt noodzakelijk is, maar in Zweden zeker te weinig, het is, dunkt mij, niet gewaagd te spreken van „veel te weinig”. Beteekent dit niet, dat er in Zweden nog overvloed van plaats is? Dat daar nog geen sprake is van den strijd om het bestaan tusschen geneeskundigen, die hier te lande en elders het groote gevaar meebrengt, dat menige arts, om maar een, zij het sober, levensonderhoud te winnen, bereid zal worden gevonden arbeidsvoorwaarden te aanvaarden, waarvoor goed geneeskundig werk niet geleverd kan worden? Ontbreekt in Zweden die concurrentie, die het hier te lande zooveel moeilijker maakt om voor den geneeskundigen stand een goede maatschappelijke positie te verwerven en te behouden, en die van onze Maatschappij daarom zooveel arbeid vergt, mogelijk nog geheel en al?

In 1896 (zie: *Gen. Jaarboekje*, bl. 634) bedroeg het aantal artsen, zonder de offic. v. gezondheid, bij een ruim 11½ miljoen zielen geringere bevolking reeds 1317, dat is naar verhouding tot de bevolking niet onbelangrijk meer dan in Zweden thans; dit verschil krijgt nog grootere beteekenis, wanneer men in aanmerking neemt, dat Zweden wegens zijn zoo veel grootere uitgestrektheid en veel kleiner aantal steden op dezelfde bevolking een grooter aantal artsen noodig heeft. M. a. w. om een tijdstip in onze geschiedenis te vinden, waarin de concurrentie-voorwaarden voor de geneeskundigen nog zoo gunstig waren als thans in Zweden, moeten wij belangrijk verder teruggaan dan tot 1896, d. w. z. tot een tijd, waarin hier te lande nog geen sterveling dacht over een inrichting van het bestuur onzer Maatschappij, zoo kostbaar als Zwedens artsenbond thans op het punt staat in te voeren. Op grond van deze overwegingen meen ik, dat de door prof. BURGER medegedeelde gegevens de gevolgtrekking wettigen: als Zwedens artsenbond bij zijn tegenwoordige geringe afmetingen en bij de voor de geneeskundigen in Zweden nog zoo gunstige verhoudingen reeds een secretaris van 6000 kr., een bureau van 6000 kr. en een penningmeester van 1000 kr. noodig heeft, mogen wij waarlijk dankbaar zijn, dat voor onze Maatschappij nog geen grootere staf van ambtenaren noodig is dan het hoofdbestuur thans vraagt.

Dat de inrichting van Zwedens artsenbond eenvoudiger en minder kostbaar is, dan het hoofdbestuur de onze meent te moeten maken, is dus al heel weinig verwonderlijk, of zij *betrekkelijk* eenvoudiger en minder kostbaar is, zelfs aan gerechten twijfel onderhevig.

En de resultaten? Uit de laatste alinea moeten wij opmaken, dat prof. BURGER die gunstig vindt, al staat dit er niet letterlijk. Maar waarom vertelt hij ons daar dan niet meer van? Het eenige wat daaromtrent in zijn stukje te vinden is, luidt (bldz. 2309 bovenaan): Intusschen kan men, bij al deze officiële erkenning, toch niet zeggen, dat de invloed van den bond zeer belangrijk is”. Dit moge nu in Zweden aan de socialisten geweten worden, gelijk hier te lande aan de juristen, dat is oud lood om oud ijzer; het feit zelf is niet bepaald geschikt om prof. BURGER's gunstige meening te staven. Het schijnt bijzonder geschikt om ons te strekken tot deze leering: dat wij, willen wij grooter invloed hebben, wel eens mogen onderzoeken, waaraan het ligt, dat die van Zwedens artsenbond te klein is. Wie weet, zou dat onderzoek niet leeren, dat zijn inrichting te eenvoudig is; dat het gebrek aan invloed samenhangt met gebrek aan organisatie en beschikbare arbeidskracht. „Tout comme chez nous”, althans tot voor eenige jaren.

Dat in Zweden zooveel schriftelijk werd afgedaan, kan zeker als een groot voordeel beschouwd worden. Doch of dit lukt, hangt goeddeels hiervan af, of onder de leidende medewerkers er een is, die den tijd en de bijzondere gave heeft, die schriftelijke behandeling voor te bereiden en te leiden. In ons hoofdbestuur hebben SIKKEL, ik-zelf en anderen daarop bij herhaling aangedrongen, zonder dat het ooit eenig gevolg gehad heeft; in de drie jaren, die ik zitting had in de centrale commissie, hebben wij honderden zaken, die ons voor advies of afdoening werden voorgelegd, behandeld zonder daartoe een enkele vergadering noodig te hebben. Zwedens artsverbond zal nog moeten afwachten, of de nieuwe secretaris NEANDER in staat is in dit opzicht hetzelfde te bereiken als prof. FOSSNER.

Misschien maakt verschil in mentaliteit in Zweden mogelijk, wat hier zoo moeilijk schijnt. In den Nederlandschen volksaard zijn althans wel eigenschappen aan te wijzen, die in deze bemoeilijkend werken. Doch zeker zal schriftelijke behandeling veel meer kans van slagen krijgen, wanneer wij beschikken over een 2den voorzitter, tot wiens plichten het behoort den algemeenen voorzitter te bezoeken, om gewapend met de gegevens door den secretaris verschaft, de aanhangige zaken te bespreken en het resultaat van die gedachtenwisseling voor schriftelijk overleg aan de andere leden toe te zenden. Hierdoor zullen aan voorzitter en hoofdbestuur zooveel vergaderingen en ander werk kunnen worden bespaard, dat het heel wat minder bezwaarlijk zal worden voor menschen met een drukken werkkring om die functies aan te nemen.

Dat stenografische verslagen geheel gemist kunnen worden, en met voordeel!, daarvan ben ik innig overtuigd; voorwaarden zijn slechts bestuursleden, die er van af willen zien al hun gulden woorden gedrukt te zien, en een secretaris in staat en bereid zelf gewone notulen te maken.

„Het overleg met de regeering geschiedt (in Zweden) bijna uitsluitend schriftelijk”. Kan het daaraan gedeeltelijk ook liggen, dat de invloed niet groot is? Wij hebben wel ervaringen, die daarop schijnen te wijzen; zelfs van recenten datum een zeer sprekende.

Dat aan die regeling voor de vestiging als specialist zoo algemeen de hand wordt gehouden, is inderdaad iets dat hier te lande niet bereikt zou kunnen worden, althans vooralsnog niet. Het zou kunnen zijn, dat de oorzaak is een volgzzaamheid der Zweden, grooter, dan die waarop de Nederlander kan bogen, mogelijk geholpen door het feit, dat in Zweden de zekerheid een goed bestaan te vinden voor den geneesheer nog zoo veel grooter is. Mogelijk is ook, dat in Zweden de *primi inter pares*, met name ook de hoogleeraren, meer vertrouwen hebben in hun kunstbroeders in de gewone praktijk, zich niet tegenover hen stellen, doch zich één met hen voelen en zich daarom niet te goed rekenen met en vóór hen te werken, zooals het voorbeeld van de hoogleeraren FOSSNER en KJELLBERG schijnt aan te duiden, en dat hun persoonlijke invloed aan dien van den bond op zijn leden ten goede komt. Doch ligt het aan deze oorzaken, dan zou de volgzzaamheid vrijwillig zijn en prof. BURGER schrijft haar toe aan de *macht van den bond*, aan dwingenden invloed dus. Hij zal hiervoor wel zijn goede redenen hebben, maar ik betreur het, dat hij die dan niet mededeelt. Jammer is het ook, dat hij niet zegt, of hij dien toestand goedkeurt; het maakt den indruk van wel; de slotlinea vooral doet denken, dat hij met alles ingenomen is, wat in het voorgaande is beschreven. Is die indruk juist, dan mogen zij, die eventueel de dwingende macht onzer Maatschappij over hare leden mochten willen vergrooten, er zeker op rekenen in prof. BURGER een overtuigden medestander te vinden.

Zeer belangwekkend is, dat prof. BURGER's bericht over het Zweedsche bondsorgaan in weinig woorden precies aangeeft, wat ook voor onze Maatschappij door het hoofdbestuur noodig wordt geacht, als het kan met het *Tijdschrift* verbonden, als het móet afzonderlijk. In Zweden blijkt reeds sinds 1904 de laatste toestand mogelijk, zonder dat dit een eind heeft gemaakt aan het bestaan der drie op bldz. 2307 genoemde wetenschappelijke tijdschriften. Prof. BURGER stelt ons den Zweedschen artsverbond ten voorbeeld; het hoofdbestuur zal dit voorbeeld zeker gaarne volgen ten opzichte van

het orgaan en kan thans wel moeilijk anders verwachten, dan dat prof. BURGER het daarin steunen zal.

Uit het Zweedsche voorbeeld valt inderdaad eenig nut te putten. Moge het bovenstaande er iets toe bijdragen, dat wij dat dan ook doen. Het zou mij aangenaam zijn te mogen denken, dat het er bovendien iets toe bijgedragen had om de wonderlijkheid van om prof. BURGER's hart weg te nemen en zijn weemoed te doen verkeerren in de erkenenis, dat het voorbeeld van hetgeen de kleine Zweedsche bond thans reeds noodig heeft om bestuurbaar te blijven ons leert, dat wat het hoofdbestuur vraagt voor het besturen van een zooveel grooter en onder moeilijker omstandigheden arbeidend lichaam, als onze Maatschappij, in vergelijking daarmede niet overdreven kan worden geacht.

Die erkenenis zou vooral hierom zegenrijk kunnen werken, omdat zij hem (en naar ik hoop zijn medestanders) zou doen afzien van een tegenstand, die meer dan iets anders heeft bijgedragen om de hervormingsperiode tot in het oneindige te rekken.

Utrecht, 24 Juni 1920.

H. G. HAMAKER.

Sinds veertien dagen heeft zich collega HAMAKER plotseling doen kennen als een vurig voorstander van voorstel B., d. w. z. niet van het oorspronkelijke, maar van het gedecapiteerde en geëxentereerde voorstel B. Overal vindt hij de bewijzen voor de voortreffelijkheid van het voorstel; zelfs in mijn Zweedschen brief. Deze toch toont hem aan, dat Zwedens artsenbond, die slechts elfhonderd leden en vijf en twintig afdelingen bezit, niet mag worden vergeleken met onze Maatschappij, die bijna drie-maal zooveel leden en ruim dubbel zooveel afdelingen telt. Inderdaad als zulk een bondje een bureau met twee juffrouwen en een halven secretaris noodig heeft, dan is voor onze Maatschappij een heele secretaris, een directeur, drie organisaties met bezoldigde secretarissen en een daaraan beantwoordende staf van beambten zeker geen weelde! Wanneer onze secretaris aan den voorzitter iets heeft mee te deelen, verstrekt hij, zooals men hierboven kan lezen, de gegevens aan den directeur, en deze brengt ze over aan den voorzitter. Dit zelf te doen, past wel den secretaris van een artsenbondje, maar niet een van een maatschappij met drieduizend leden. Ook zullen vóór dit bezoek de beide dignitarissen een vergadering houden, model a (zie bovenaan op bldz. 2253), waarbij zij zich zorgvuldig zullen hoeden voor handelingen, waaromtrent dagelijksch bestuur of hoofdbestuur zich nog niet hebben uitgesproken „hetzij in concreto of in principio”.

Intusschen zou ik willen opmerken, dat het belang der te behandelen zaken geenszins in rechte lijn geëvenredigd behoeft te zijn aan *het getal* der leden. Mededeelingen, vragen, voorstellen, enz., aan de afdelingen of de leden gericht, vereischen natuurlijk meer *kantoorwerk*, wanneer een grooter aantal adressen moet worden geschreven; maar de studie, de overweging, de beraadslaging, het besluit zijn in beide gevallen geheel dezelfde. Op grond van het ledental de Zweden terug te schuiven tot vóór 1896 acht ik een heel eenvoudige kunstje. Collega HAMAKER schijnt te meenen, dat daarginder het maatschappelijk leven dertig jaar bij het onze ten achter is gebleven. Er zijn er, die hierover geheel anders denken; die de Scandinaviërs kennen als hoog ontwikkelde volken, welke ons in menig opzicht vooruit zijn, en die hun praktischen geest en hun gezonden organisatiezin hoog waardeeren. Men vindt hierover iets in mijn eersten Zweedschen brief. Inderdaad heeft hun artsenbond, met een zeer eenvoudige inrichting, met een secretaris van vijfhonderd kronen, heel wat meer bereikt dan wij. Het staat te lezen in mijn brief, dat de bond door de regeering officieus is erkend en dat zijn advies wordt ingewonnen omtrent alle wetsontwerpen, die geneeskundige belangen raken.

En toch is zijn invloed op de wetgevende macht niet groot. Inderdaad! Ik voor mijn vast overtuigd, dat van den geneeskundigen stand, hoe prachtig ook georganiseerd, een *grote* invloed op de regeerders nimmer zal uitgaan. Geneeskunde en politiek zijn elkander vijandelijke machten en zullen het altijd blijven. HAMAKER speelt het klaar, den geringen invloed van Zwedens artsenbond op rekening te schrijven van de schrif-

telijke adviezen. Alleen door de lezing van mijn brief is hij reeds beter ingelicht dan de bondsbestuurders zelf, die uitdrukkelijk verklaren, dat zij een te nauwe aanraking met de regeeringsbureaux ongewenscht en gevaarlijk achten.

In één opzicht ben ik het met HAMAKER eens, n.l. in wat hij zegt over onzen volks-aard. Ach ja! hoe schrikbarend gewichtig, hoe zwaar op de hand! Let eens op den stijl der beide hoofdbestuurstoelichtingen, en dien geheelen opzet van het bureau met drie hoofdambtenaren, van wie men thans, ik vermoed met heele tranen, den jurist heeft losgelaten.

Maar wat bedoelt HAMAKER in zijn cursieve slotalinea met dien ongeoorloofden tegenstand tegen het hoofdbestuursvoorstel? Uit zijn pen voorwaar een onvoorzichtige opmerking! Is niet zoo juist, ook door zijn tegenstand, het centralisatieplan van het hoofdbestuur verijdeld? Is niet, ook door zijn tegenstand, de subordinatie der organisaties onder het Maatschappij-bureau gesneuveld? Is niet hij medeverantwoordelijk voor de proclamatie der C. O. (bldz. 2257), waarin eerst VAN BRUGGEN wordt verloochend, dan instemming wordt betuigd met VAN BRUGGEN's denkbeelden en ten slotte warme liefde wordt beleden voor het zoo deerlijk gehavende hoofdbestuursvoorstel. Voor ieder, die zijn zin voor humor heeft weten te bewaren, is deze proclamatie „la note gaie” in den huidigen Maatschappij-strijd.

Amsterdam, 28 Juni 1920.

H. BURGER.

MAATSCHAPPIJ EN TIJDSCHRIFT.

I.

Of het *Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde* wordt uitgegeven door een geheel zelfstandige redactie, dan wel van wege de Maatschappij, daaraan zit veel meer vast, dan een kwestie van groote of kleine letters en van historische rechten. Het *Tijdschrift* wordt nu eenmaal door de groote meerderheid der geneeskundigen gelezen en moet dan ook m. i. alle waarborgen geven van onpartijdigheid in wetenschappelijke en maatschappelijke vragen. In vele van de eerste soort zou het hoogst ongewenscht zijn, dat de Maatschappij gedoodverfd werd, alsof zij in de discussie zich aan één kant plaatste; ik noem als voorbeelden het weigeren van artikelen over FRIEDMANN's tuberculosebehandeling en over Polizeipräsident dr. DREUW's bestrijding van het salvarsaan door bekende Deutsche periodieken. In de tweede soort vragen is de Maatschappij te dikwijls belanghebbende partij en als zoodanig eerder geneigd de discussie te sluiten, als het haar het best gelegen komt, of artikelen, advertenties, enz. van tegenstanders te weigeren. Een Koninklijke weefgoederenfabriek te Hengelo, een mijnwerkersziekenfonds te Heerlen, een gezondheidscommissie te Ruinen, moeten volkomen vrij hun argumenten vóór alle geneeskundigen kunnen brengen. Een gemeentebestuur, een hoofd van een departement voor volksgezondheid, een politieke organisatie kunnen lijnrecht tegenover de meening van de Maatschappij komen te staan, en hebben het recht gehoord te worden. Evenzoo, de enkeling, die haar wenscht te bestrijden of te critiseeren.

Een vrije tribune voor dengene, die over moreele opvattingen wil disputeeren met prof. KOUWER of collega FLORIS HERS, moet gevonden worden in een vrij tijdschrift.

Het buitenland levert nagenoeg geen voorbeelden van algemeen geneeskundige tijdschriften, die afhankelijk zijn van een organisatie, die te vergelijken is met de Maatschappij. Het *British Medical Journal* is wel orgaan van de Association, doch alles wat niet direct de geneeskundige wetenschap raakt, verschijnt in een los bijvoegsel, met niet bepaald aangename letter.

Waarom sommige personen eischen, dat de Nederl. maatschappij tot bevordering der geneeskunst het *Tijdschrift* geheel aan zich ondergeschikt maakt, is m. i. niet duidelijk, tenzij men in dien eisch een politieken zet moet zoeken. Als men in enkele gewichtige kwesties zijn zin wil doordrijven, is het zeer zeker handig er een groot aantal nevenkwesties bij te stellen, om die bij een onvermijdelijk compromis weer te kunnen laten schieten.

Rucphen, 24 Juni 1920.

H. KOCH, arts.